

Förteckning
över
Mejeriförbundet Skånska Mjolkprodukters, ek. för.,
arkiv

1932 - 1977

På förslag av Sveriges Allmänna Lantbrukssällskap¹ kallade från 1930 mejerikommittén inom Kristianstads läns Hushållningssällskap till sammanträden i Ängelholm med representanter för mejeriföretag i nordvästra Skåne för att söka organisera ett mejeriförbund i området. En interimsstyrelse valdes s.å. ”för eventuellt mejeriförbund inom Bjäre samt Norra och Södra Åsbo härad”. Under 1931 beslöts vid sammanträde i Helsingborg att förbundsområdet skulle omfatta de nordvästra delarna av såväl Kristianstads som Malmöhus län. Ett stadgeförslag utarbetades i samråd med Nordöstra Skånes Mejeriförbund.

Representanter för 27 mejeriföretag deltog i det konstituerande sammanträdet i Helsingborg den 13/5 1932 då *Nordvästra Skånes Mejeriförbund, förening u.p.a.* bildades och stadgar antogs. Vid årets slut var 44 mejerier och nio större gårdar anslutna till förbundet. Fem företag inom förbundsområdet stod då utanför organisationen.

Förbundet, vars styrelse hade sitt säte i Helsingborg, hade till ändamål bl.a. att ”främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom samarbete dem emellan; att söka förbättra mejeriprodukternas kvalitet; ordna försäljning så att förlustbringande konkurrens undviks, samt verka för mejerihanteringens tekniska rationalisering”. Till medlemmar kunde antagas mejeriföreningar eller andra mejeriföretag som organisationsmedlemmar. Efter stadgeändring 1952 kunde enskilda jordbrukare bli producentmedlemmar i förbundet.

Egentlig förbundsverksamhet

Förbundet började sitt arbete den 1/10 1932. Verksamheten omfattade bl.a. lokal pristjämnning, beslut angående minutpriser vid försäljning av mejeriprodukter samt kvalitetskontroll av dessa. Man sökte uppnå ett likartat betalningssystem vid mejerierna och enhetliga priser och kvalitet på saluförda produkter. Från 1945 ordnades smörprovningar ”i samband med mejeristföreningen”.

Därtill förmedlade förbundet varor, såsom förbrukningsartiklar, till medlemsmejerierna, organiserade mjölkbedömning inom förbundsområdet 1938-1972, samt medverkade vid bekämpandet av smittsamma djursjukdomar och till bildande av leverantörsföreningar vid privata mejeriföretag. Förbundet sökte också bilägga tvister mellan konkurrerande företag av-seende marknadsandelar eller försäljningsintrång och angående övergång av leverantörer mellan olika mejerier, samt rörande transportfrågor. Man bidrog även med lån till medlemmar för modernisering av mejerier, handlade frågor om löner och pensioner till mejeripersonal samt arrangerade fortbildningskurser och studieresor åt denna.

Genom teknisk och ekonomisk driftskontroll medverkade förbundet till ”inre rationalisering” av medlemsföretagen. Ett laboratorium i Skälderviken inrättades 1939 för analys av konsumtionsmjölk och grädde. Resultaten låg till grund för förbundets prisstatistik som utsändes till medlemmarna. Mejerikonsulentverksamhet startade 1942 liksom en bokföringsbyrå vilken erbjöd redovisningsservice åt medlemmarna. Även juridisk rådgivning tillhandahölls.

Förbundet avlät yttranden till SMR i skilda ärenden, såsom förslag till löner och pensioner, lag om ekonomiska föreningar, stadgefrågor, regionindelning samt kvalitetsbetal-

ning, och samarbetade också med riksföreningen på 1960-talet i "Båstadsfrågan", då ny förbundsgräns mot Halland fastställdes.

Organisatorisk verksamhet

Förbundet arbetade från starten också för en "yttre rationalisering", dvs. centralisering av mejerihanteringen inom förbundsområdet, samt av den lokala handeln med mejerivaror. Under 1930-talet inköptes och nedlades några privata mejeriföretag och man medverkade också till att butiksnätet i Klippan, Helsingborg och Landskrona begränsades, medan förbundet på 1940-talet inlöste försäljningsrörelser på mindre orter och även sökte sammanföra små mejeriföretag till större och effektivare enheter. Man gav ekonomiskt stöd vid likvidation av mejeriföreningar och nedläggning av deras mejerier. År 1950 hade antalet medlemsmejerier minskat till 28 st, varav tre privata. Samtliga mejeriföretag inom området var då medlemmar i förbundet.

För det fortsatta rationaliseringsarbetet och för att främja fortsatt prisutjämning föreslogs 1945 en organisationsplan där förbundsområdet uppdelades i 10 "naturliga produktions- och konsumtionsområden". Skummjölksåterlämningen till mjölkproducenterna inom varje distrikt skulle motsvara behovet för djuruppfödning. Organisationsplanen, som endast delvis genomfördes, samordnades med en princip om intern prisutjämning beslutad 1946, vilken avsåg att ekonomiskt kompensera mejerier som tillverkade mindre inkomstbringande produkter, främst smör. Förbundet organiserade därför produktutjämning mellan under- och överskottsområden och förädlade i egen regi överskott till tormjolk och andra specialprodukter med god lönsamhet (se vidare nedan).

Ett förslag att ombilda mejeriförbundet till en fusion till vilken samtliga medlemmar skulle överlåta sin rörelse utreddes inom förbundet 1952. En mera omfattande utredning genomfördes av Nordvästra Skånes Mejerikommitté, med ledamöter valda av såväl förbundet som RLF. I dess betänkande, avgivet 1955, förordades dels att slutmålet för organisationsarbetet inom förbundet skulle vara bildandet av en mejeriförening för hela området genom fusioner enl. ovan, dels att en smörcentral inrättades.

Fusionsverksamheten påbörjades 1959 då Åsbo Mejeriförening u.p.a. uppgick i förbundet. Mejeriföreningarna i Källna och Ljungbyhed anslöts 1960. Förbundet fortsatte driften av de båda förstnämnda företagens mejerier (se vidare nedan), medan mejeriet i Ljungbyhed nedlades s.å. Mjölkleveranserna överfördes till mejeriet i Klippan. I ett stadgetillägg 1960 stipulerades att "vid de av förbundet drivna mejerierna skall den gemensamma driften ...omhänderhas av en för samtliga producentdistrikt gemensam fusionsstyrelse".

Enligt ett kommittéförslag 1963 borde vid fortsatt fusionsbildning HMC utgöra den mottagande föreningen för att "bevara de öppna fonder och lagerreserv som finnes i Hälsingborgs MC i nuläget...". Mejeriförbundet överlät s.å. sina mejerier till mjölkcentralen. Verksamheten omfattade därefter endast allmän service samt drift av förädlingsindustrierna.

Mejeriförbundet deltog i bildandet av Skånemejerier, ek. för., (SM) 1964 och blev 1965 organisationsmedlem, men då medlemskapet ej motsvarade förväntningarna och stor skillnad i mjölkpriset förelåg mellan flera förbundsmedlemmar och SM, beslöts om utträde vilket fullföljdes 1972. Samma år genomfördes en omorganisation av den skånska mejerinäringen med resultatet att fem mellanskånska mejeriföreningar lämnade SM och i stället blev medlemmar i förbundet. Motivet var dels önskemål om samarbete rörande produktutveckling, dels förbundets behov av ökad mjölktilförsel. Antalet medlemsföretag var därefter 10 st.

I samband med att förbundet övertog driften av de av Skånska Mjölkprodukter, ek. för., startade industrierna och dess ledning ändrades firman 1973 till *Nordvästra Skånes*

Mjolkprodukter, ek. för. (se Skånsk Mjolkförädlings, ek. för., arkiv).

I avsikt att "samla hela utbudet av överskottsmjolk på en hand" för att därigenom erhålla ett så bra pris som möjligt åt mjolkproducenterna samarbetade förbundet med medlemmarna från 1972 i det s.k. mjolkpoolavtalet, som sköttes av förbundet. Försöken att härigenom styra invägningen vid förbundsmejerierna misslyckades dock och i stället aktualiserades frågan om en fusion för hela förbundsområdet. Sedan HMC utvidgats efter att ha fusionerat 1977 med samtliga förbundsmedlemmar utom tre, var förbundets industrier till största delen beroende av råvara från mjolkcentralen. Då det ansågs vara "en besvärande omväg att administrationen av dessa anläggningar skall skötas via en annan förening", beslöts s.å. att förbundet med dotterföretag och industrier genom fusion skulle uppgå i HMC, med tillträde den 1/7 1977. Samma datum utträdde de kvarvarande medlemmarna ur förbundet.

Affärs- och industriverksamhet

Förbundet idkade minuthandel med mejerivaror genom egna eller hyrda mjolkbutiker i såväl Bjuv som kringliggande orter där förbundet övertagit försäljningar i samband med marknadsregleringar. Rörelser i Kågeröd och Stenestad nämns 1952, och i Klippan, Källna och Ljungbyhed på 1960-talet. Se vidare nedan under resp. mejeri.

Industrierna administrerades genom ett driftsråd för varje enhet, tillsatta för Bjuvs Mejeri resp. smörcentralen 1958, för torrmjölksfabriken resp. glassfabriken 1960, och ett gemensamt driftsråd för ysteriet i Hörby och yoghurtfabriken i Sösdala 1973. De tre mejerierna omhänderhades av en fusionsstyrelse som valdes 1960.

Industriverksamheten hade till uppgift att i stordrift förädla medlemmarnas överskott av mjolk och grädde. Man konstaterade 1966 dels att dyrbara investeringar på de enskilda mejerierna därigenom kunnat undvikas, dels att behandlingen av överskott utgjorde "en be-tydelsefull anledning till att förbundets medlemsmejerier kunnat hävda sig så väl i utbetalda mjolkpriser i jämförelse med andra mejeriförbundsområden".

Affärsverksamheten inom varje rörelsegren anges under resp. industri.

De bevarade handlingarna rörande mejerier, fabriker och affärsverksamhet är fullt integrerade i förbundets handlingar.

Bjuvs Mejeri 1935 – 1963

Med tillträde den 1/3 1935 inköpte och drev förbundet det privatägda mejeriet i Bjuv för att fullfölja sitt stadgeenliga ändamål och som ett medel för sin marknadsutjämnande uppgift. År 1945 upplystes att verksamheten "hade gynnat driften inom hela området".

Den ursprungliga planen att snarast överlåta mejeriet till dess leverantörer realiserades inte, utan förbundet avtalade om leveranser med Bjuvsortens Mjolkleverantörsförening; på 1950-talet även med Kågerödsortens Mjolkleverantörsförening. Samtliga leverantörer till Bjuvs Mejeri blev 1954 producentmedlemmar i förbundet.

Den vid mejeriet drivna rörelsen – till en början med förlust – ansågs "ingå som ett led i föreningens övriga verksamhet" (uppgift 1944). Produktionen specificeras inte i förbundets tidiga årsredovisningar men torde ha omfattat konsumtionsmjolk, grädde och smör. År 1943 upptogs tillverkning av ost och 1948 även av glass efter ombyggnad av mejeriet (se vidare Glassfabriken i Bjuv). Från 1943 var Bjuvs Mejeri pasteuriserings- och kylcentral för supplementärmjölksleveranser till Stockholm.

Försäljningen av mejeriprodukter skedde dels genom ett par egna butiker i Bjuv, dels till större kunder där och i kringliggande orter, såsom Bjuvs kommun, Bjuvs hotell, Läns-sjukhemmet, ålderdomshem i Billesholm och Bjuv. Mejeriet övertog också nedlagda

mjölkförsäljningsrörelser i Åvarp, Billesholm och Kågeröd m.fl. samhällen under 1930- och 1940-

LLA 30628:176

4

talen. Bland kunderna fanns även grossister och återförsäljare i bl.a. Stockholm, Skövde, Västerås och Malmö (uppgifter 1944, 1945). Under senare år sålde man varor till andra mejeriföretag (Hjärnarps och Tåstarps Mejeriförening u.p.a. samt Allerums Andelsmejeri, ek. för., enl. uppgifter 1959–1963).

Under 1950-talet nämns tillverkning av mjukost av olika slag. Framställningen av camembertost nådde stor omfattning och täckte 1958 ca 2/3 av det svenska behovet. Förbundet hade en agent i Stockholm för försäljningen. Vidare beslöts år 1957 att saluföra ”Stjärnfil”, en surmjölkprodukt med ökad fett- och äggvitehalt, utvecklad och tillverkad vid Bjuvsmejeriet. Handeln med de nämnda specialprodukterna innebar att ”ökad avsättning av mjölk och därmed smörfett erhållits från förbundsområdet till hela den svenska marknaden ...till ett fördelaktigt pris”.

Bjuvs Mejeri var anslutet till förbundets mejerifusion vilken överläts till HMC med tillträde den 1/1 1964.

Torrmjölkfabriken i Helsingborg 1942 – 1943, i Bjuv 1944 – 1977

Statens Livsmedelskommission underströk vid ett sammanträde 1941 ”önskvärdheten av att torrmjölkstillverkningen upprätthölls för att tillförsäkra chokladindustrin råvaror”. Då behovet av supplementärmjölk till Stockholm minskat, beslöt kommissionen i samråd med SMR att mejeriförbundets överskott av mjölk skulle användas till torrmjölkframställning. Förbundet hyrde HMC:s fabrik i Helsingborg där tillverkningen startade den 1/7 1942. Produktionen omfattade även äggersättningsmedel. Rörelsen och den tekniska utrustningen övertogs av förbundet följande år och flyttades till nyinköpta lokaler i Bjuv. Efter komplettering startades den nya fabriken 1944. Den drevs i samdrift med Bjuvs mejeri och pasteuriseringscentral.

Fabriken ansågs ”nödvändig som regulator för de supplementära mjölkleveranserna” och tänktes i fredstid kunna förädla produktmejeriernas eventuella överskott av mjölk och därigenom verka prisutjämnande mellan produkt- och konsumtionsmejerier. Torrmjölkframställning kom också att fungera ”som ett medel att reglera skummjölkstillgången inom förbundet alltsedan starten”.

De första åren tillverkades produkter för bageriindustrin samt djurfoder. Fabriken framställde även varor för export ”för de mejeriers räkning som ha svårighet med avsättning av överskottsmjölk”. Förbundet avtalade från 1948 med AB Findus om ”lönetorkning” av en mjölkmjölsblandning för barnmatstillverkning och 1950 med AB Kavli ang. försäljning av pannkakspulver som utvecklats vid torrmjölkfabriken. I en redogörelse 1950 konstaterades att ”genom specialisering av torrmjölkfabriken på tillverkning av bagerimjölk och andra specialprodukter har ett bra mjölkpris kunnat betalas till de levererande mejerierna...”.

Tillverkningsvolymen ökade alltmera vid fabriken, vars maskinella utrustning kompletterades 1954 då även en lagerbyggnad uppfördes. Den stigande omsättningen krävde större produktionskapacitet. En investeringsplan för en omfattande utbyggnad av anläggningen som antogs 1963 hade uppgjorts i enlighet med önskemål från de båda största avnämarna av fabriken produkter, AB Findus och AB Marabou. Ett tilläggsavtal 1964 innebar dels förskottering av kostnaden för den maskinella utrustningen av de båda bolagen, dels leveranser till dessa av specialtorrmjölk från förbundet.

Tillgången på skummjölk inom förbundsområdet för torrmjölkstillverkning visade sig snart otillräcklig för den fortsatta produktionen och man avtalade från 1953 om köp

av överskottsmjolk från mejerier inom Kronobergs och Kalmar län, senare även från SM. Ur uppgifter om invägningen år 1970 framgår att ca 50 % av mjölken då levererades från Smålandsmejerierna, 20 % från SM och 30 % från förbundsmejerierna. Under 1970-talet mottogs mjolk också från mejerier i Blekinge och på Öland.

LLA 30628:176

5

Då Bjuvsfabrikens behov av färskmjolk för tillverkning av pulververor för humant bruk åt sina båda storkunder i första hand måste tillgodose, reducerades kvantiteterna skummjolk som returnerades till leverantörerna. Som ersättning lämnades, sedan omkr. 1958, fodertorrmjolk till mejeriföreningarna. För år 1967 anges att ca 1/3 av den totala invägningen vid fabriken utgjordes av mjolk avsedd för sådan tillverkning. Under 1960-talet såldes även legotorkad mager torrmjolk för samma ändamål till de mjolklevererande småländska mejerierna. Enligt SMR:s plan 1970 för skummjölksreglering skulle mjolkproducenternas behov av mjolk till foder täckas genom försäljning av mjolkpulver. Förbundet utvecklade egna blandningar som från omkr. 1972 erbjöds mejerierna till kalvuppfödning. På grund av höga trans-portkostnader ersattes inköpen från Småland, Blekinge och Öland från 1972 huvudsakligen med leveranser av mjolköverskott från de fem mellanskånska mejeriföreningar som då inträdde som medlemmar i mejeriförbundet.

Invägningen vid torrmjölksfabriken minskade från 1975 dels genom större behov av råvara vid förbundets fabriker för framställning av ost och yoghurt, dels genom att samarbetet med AB Findus då upphörde. Avkastningen av torrmjölksproduktionen hade varit mycket god under lång tid genom att rörelsen till stor del inriktats på framställning av produkter för humankonsumtion. Sedan SMR i slutet av 1960-talet genomfört ett pristjämningsystem för torrmjolk minskade lönsamheten avsevärt. Problem med avsättning och därav följande diger lagerhållning nämns 1976.

Anläggningen i Bjuv var en av Sveriges största torrmjölksfabriker. Den övertogs av HMC vid dess fusion 1977 med mejeriförbundet.

Glassfabriken i Bjuv 1948 – 1977

Ett styrelseförslag 1946 om organisering av produktutjämnning innebar bl.a. ”upptagande av glaceframställning i förbundets regi”. I det delvis ombyggda Bjuvs Mejeri inrättades en glassfabrik där tillverkning började i liten skala 1948. Produkterna, som salufördes under namnet Stjärnglass, avsattes till en början troligen endast lokalt. På begäran av HMC beslöt förbundet 1950 om återförsäljning i ett 20-tal mjolkbutiker i Helsingborg, Landskrona och Höganäs, samt inköpte frysboxar för ändamålet.

Tillverkningen, och därmed avsättningen av smörfett och mjolk från förbundsområdet, ökade snabbt i omfattning: rörelsen hade en omsättning av ca 1 mkr 1958. Försäljning skedde såväl inom förbundsområdet som på närliggande marknader. Till följd av den utökade verksamheten avtalades från 1954 om inrättande av glassnederlag i Åkarp, vilket hyrdes av förbundet. Från 1959 omtalas glassnederlag även i Falkenberg och Karlskrona. Detta år upptogs också återförsäljning i Malmö samt inom Kronobergs och Jönköpings län. Försäljningen i Småland skedde från ett nederlag i Jönköping där förbundet hyrde ett frysrum.

Som skydd för sitt varumärke bildade förbundet år 1959 AB Stjärnglass vars verksamhet emellertid överläts på förbundet som fortsatte att driva glassrörelsen (se Stjärnglass AB Skåneglass' arkiv). Under 1960 inköptes nederlaget i Åkarp ”med hänsyn till önsk-värdheten av att förbundet själv disponerar marknaden”.

Den ökande försäljningen krävde större lager och tillverkningskapacitet. År 1961 överflyttades rörelsen till en nybyggd glassfabrik, uppförd av AB Stjärnglass intill mejerifastigheten i Bjuv. Omsättningen fortsatte att stiga de följande åren fram till mitten av 1970-talet. Förbundet ökade därvid sin andel av landets glassmarknad från ca 1 % 1968 till ca

3 % 1973. Till det goda resultatet bidrog glassfabrikens jämförelsevis låga omkostnader, en ökad försäljningsaktivitet, ”införande av Skåneglassen på marknaden” samt introduktion av nya produkter (glass i kylskåpsförpackningar och fromage nämns 1964).

Förbundet träffade 1973 en överenskommelse med Engelholms Mejeriförening
LLA 30628:176 6

u.p.a. angående samarbete vid tillverkning och marknadsföring av glass. Försäljning med direktdistribution etablerades s.å. i Borgholm, och 1974 antogs en ny distributör i Växjö. Då nämns också anställning av en butikskonsulent ”för att stödja grossistförsäljningen inom Stockholmsområdet” samt att ”bilparken utökas med en distributionsbil” ”för att klara den ökade detaljistförsäljningen inom Skåne, Småland och södra Halland”.

Genom en tilltagande priskonkurrens på glassmarknaden upphörde försäljningen att öka från 1974 vilket tillsammans med kraftiga kostnadsstegringar för försäljning och distribution medförde otillfredsställande lönsamhet. Även faktorer såsom alltför omfattande färdigvarulager och för stora rabatter och bonus bidrog till försämrade resultat under senare år.

Glassfabriken övertogs av HMC vid dess fusion med mejeriförbundet 1977.

Smörcentralen i Kattarp 1956 – 1977

År 1948 beslöt mejeriförbundet att, efter att ha granskat både utländska och svenska exempel, ”frågan om smörcentralsystemets användbarhet för våra förhållanden” närmare skulle utredas. En kalkyl av SMR visade att produktion i stordrift vore ekonomiskt fördelaktig jämfört med decentraliserad smörtillverkning. Man noterade också behov av kostsam ombyggnad vid flera medlemsmejerier, nödvändig för att fortsatt drift skulle uppfylla mejeristadgans krav. Investeringsbehovet hos dessa företag kunde minska om smörproduktionen avskildes från den öv-riga verksamheten och i stället en gemensam tillverkning ordnas ”för samtliga mejerier inom förbundsområdet vid en s.k. smörcentral”. Sedan även Nordvästra Skånes Mejerikommitté i sitt betänkande 1955 rekommenderat en koncentrerad av smörtillverkningen, beslöts s.å. att en smörcentral skulle inrättas i f.d. Kattarps Mejeri. Lokalerna hyrdes av Luggude Mejeriförening, ek. för., från den 1/5 1956 då driften startade, och köptes av Förbundet 1959 vid anläggningen bestod i avkärning av grädde inköpt från de anslutna företagen samt förpackning av det tillverkade smöret. Mejerierna återköpte smör och kärnmjölk till självkostnadspris. Överskott av smör såldes genom SMR och för export, medan överskottet av kärnmjölk sändes till lantbrukare med stor svinuppfödning. På begäran av SMR 1959 uppläts vid smörcentralen en lokal för jämförande provning av konsumtionsmjölk, grädde och filmjök.

Leveranser till centralen var frivillig men genom en ”garanterad anslutning” var produktionen redan från början ca 50 t smör per månad. Förbundet lät utföra en ekonomisk utredning om det förväntade resultatet för företag som övervägde anslutning. År 1958 uppges att det ”hittills... visat sig vara förmånligare att leverera till smörcentralen än att tillverka smöret på det egna mejeriet”. Samtliga medlemsmejerier hade anslutits 1977. Även företag utanför förbundsområdet lämnade kärngrädde till smörcentralen, såsom mejeriet i Kristianstad (uppgift 1965), SM efter överenskommelser från 1965, samt Ljungbyortens Andelsmejeriförening, ek. för. (uppgift 1977). Också överskott vid ysteriet i Hörby och yoghurtfabriken i Sösdala mottogs vid Kattarpsanläggningen.

Invägningen och produktionsvolymen fördubblades 1966 genom ökade leveranser från såväl förbundsmejerier som SM, medan en 35 % större tillverkning rapporterades för 1972 efter anslutning av de mellanskånska mejerierna. Endast smärre årliga höjningar noterades därefter. Produktionen uppgick 1976 till ca 300 t per månad. För 1977

uppgavs att ”det ekonomiska resultatet har varit mycket gott” och att ”kvalitetsutfallet torde ha varit det bästa något smör tillverkningsställe någonsin uppnått i landet”.

Smörcentralen medföljde vid mejeriförbundets fusion med HMC 1977.

Klippans Mejeri 1959 – 1963

Åsbo Mejeriförening u.p.a., som drev ett mejeri i Klippan, uppgick genom fusion i mejeriför-
LLA 30628:176

7

bundet med tillträde den 1/4 1959. Förbundet fortsatte driften av mejeriet som tillverkade traditionella mejerivaror, däribland ost. Produkterna såldes dels lokalt och från vagnar samt i egen butik i Kvidinge, dels till större kunder i närbelägna orter (Spången, Kågeröd) och i Malmö. Försäljning till mejeriföretag i Källna och Perstorp samt till Margarinbolaget och Riksstost nämns 1960.

Sedan driften vid mejeriet i Ljungbyhed upphört 1960 överfördes dess mjölkleveranser till Klippans Mejeri, vars försäljningsområde då utökades med butik och kundkrets i Ljungbyhed, däribland officersmässen vid F5. År 1963 inlöstes Övads ysteri av förbundet och verksamheten upphörde. Mjölken tillfördes mejeriet i Klippan och ostkvoten mejeriförbundet.

Förbundet utredde 1960 samordning mellan sina driftsplatser av distribution av mejerivaror samt produktion av ost, vilken senare beslöts koncentreras till mejeriet i Källna dit tillverkningen i Klippan flyttades. Mejeriet där blev i stället en central för framställning och förpackning av konsumtionsmjölk samt distribution av mjölk och mejeriprodukter inom området.

Klippans Mejeri var anslutet till förbundets mejerifusion vilken överläts till HMC med tillträde den 1/1 1964.

Källna Mejeri 1960 – 1963

Källna Mejeriförening u.p.a., som uppgick i mejeriförbundet genom fusion med tillträde den 1/8 1960, hade bl.a. en omfattande ostproduktion. Förbundet fortsatte att driva mejeriet, dit även osttillverkningen i Klippan flyttades. Syftet var att härigenom effektivisera och koncentrera hårdostframställningen inom förbundet. Tillverkningen ökade 1960 efter investering i teknisk utrustning.

Källna Mejeri var anslutet till förbundets mejerifusion vilken överläts till HMC med tillträde den 1/1 1964.

Ysteriet i Hörby 1973 – 1977

Skånska Mjolkprodukter, ek. för., senare benämnd Skånsk Mjölkförädling, ek. för. (se dess arkiv), startade 1972 ett ysteri i Hörby, uppfört i samarbete med Hörbyortens Mejeriförening u.p.a. Verksamheten övertogs och drevs av mejeriförbundet från 1973. Mjölken levererades från mejeriföreningarna i Hörby och Hästveda.

Den framställda osten, av standardiserad storlek, såldes under namnet Ringsjöost och med gott ekonomiskt utbyte till Riksstost, men erbjöds också mejerierna och leverantörerna. För att täcka en stegrad efterfrågan begärde Riksstost 1975 att tillverkningen skulle utökas och varieras. De nödvändiga investeringarna skulle bekostas av Riksstost. Biprodukten vassle avsattes till största delen som djurfoder och levererades till lantbrukare. Överskottsvassle sändes en kortare period också till Milkfood AB.

Ostproduktionen steg under 1975 och 1976 samtidigt som en kraftig lönsamhetsförbättring kunde rapporteras.

Ysteriet övertogs av HMC vid dess fusion med mejeriförbundet 1977.

Yoghurtfabriken i Sösdala 1973 – 1977

Skånska Mjolkprodukter, ek. för., senare benämnd Skånsk Mjölkförädling, ek. för. (se dess arkiv), startade den 1/5 1973 en yoghurtfabrik i Sösdala, uppförd enl. avtal med Jacky AB. Verksamheten drevs från s.å. av mejeriförbundet i nära samarbete med bolaget. Mjölken levererades till en början endast av Sösdala Mejeriförening u.p.a., som avvecklat driften vid det egna mejeriet och från nämnda datum invägde sin mjölk vid den i fabriken ingående anlägg-

LLA 30628:176

8

ningen. Tillverkningen utgjordes av fruktyoghurt m.fl. mjölkbaserade varor som av Jacky AB marknadsfördes över hela landet, samt av kärngrädde och skummjolk. Överskott av de sistnämnda produkterna levererades till resp. smörcentralen i Kattarp och torrmjölksfabriken i Bjuv. Vinsten av rörelsen tillfördes den s.k. mjölkpoolen.

Genom kapacitetshöjande investeringar kunde från 1974 även mjölk från mejerierna i Hästveda och Vinslöv mottagas vid fabriken. Ytterligare fem levererande mejeriföretag inom förbundsområdet nämns 1976. En kraftig ökning i försäljningen av yoghurt noterades 1975 och 1976, med ett ”tillfredsställande ekonomiskt resultat”.

Driften vid fabriken fortsatte i samarbete med HMC efter mejeriförbundets fusion med detta företag 1977.

I arkivförteckningen använda förkortningar på företag och organisationer:

HMC	Helsingborgs Mjolkcentral, ek. för.
SM	Skånemejerier, ek. för.
SMR	Svenska Mejeriernas Riksförening
mf	mejeriförening

¹ Initiativet kan ha tagits av enskilda mejeriföreningar: ”Beslöts att gemensamt med andra Me[jerier] anmoda Sverges Lantbrukssällskap att verkställa utredning angående bildande av ett mejeriförbund omfattande mejerierna norr om Hälsingb[org] som försälja i nämnda stad

samt övriga mejerier som vilja vara med” (ur Luggude Mejeriförenings, ek. för., protokoll den 5/6 1930).

Ref.: Helsingborgs Mjölkcen­trals, ek. för., arkiv; Luggude Mejeriförenings, ek. för., arkiv.

/BG
utskrift 2005-12-15

inskr.: 2004-09-22
rev./kompl.: 2004-09-23, 2004-10-20, 2005-09-14

Nordvästra Skånes Mejeriförbunds pensionsstiftelse för kompletterande pensionsförmåner åt tjänstemän¹

1962 – 1967

Nordvästra Skånes Mejeriförbund, förening u.p.a., beslöt att tillämpa den ”rekommendation i pensionsfrågan” som överenskommit mellan Svenska Arbetsgivareföreningen och flera arbetsledare- och tjänstemannaförbund, och som 1960 antagits av Sveriges Lantbruksförbund och SMR. Förslaget innebar att en pensionsstiftelse för att trygga pensioner åt mejeriförbundets och dess dotterföretags tjänstemän inrättades, varvid avsättningarna till pensionsskulden kvarstod i föreningen. Säkerhet för skulden skulle garanteras genom en kreditförsäkring. Det fordrades också att förbundet anslöts till PRI (Pensionsregistreringsinstitutet) som varje år fastställde pensionsskulden samt inkrävde och utbetalade pensionsbeloppen.

Mejeriförbundet anslog 1962 en större penningssumma ”att såsom självständig förmögenhet” användas för ändamålet, utsåg fem ledamöter som styrelse för Nordvästra Skånes Mejeriförbunds pensionsstiftelse för kompletterande pensionsförmåner åt tjänstemän, även benämnd PRI-stiftelsen, samt undertecknade handlingar för dess bildande. Avtalsenliga avsättningar till stiftelsen ombesörjdes årligen genom utfärdade reverser. Den bevarade dagboken som redovisar transaktionerna slutar den 31/12 1967.

¹ Pensionsstiftelsens bevarade handlingar har förtecknats i Mejeriförbundet Skånska Mjolkprodukters, ek. för., arkiv (se serie Ö 1). Jfr Hälsingborgs Mjolkcentrals pensionsstiftelse för kompletterande pensionsförmåner åt tjänstemän (se Hälsingborgs Mjolkcentrals, ek. för., arkiv, Ö 1).

Ref.: Hälsingborgs Mjolkcentrals, ek. för., arkiv.

utskrift 2005-12-15

inskr.: 2004-09-22

rev./kompl.: 2004-09-23, 2004-10-20